

Posudek vedoucího diplomové práce

Bc. Olga Storozheva

Opinion and Attitude Formation by Russian Youths on the Fall of the USSR and the following 1990s

UVES FFUK, 2020, 82 s. rkp včetně příloh

Diplomová práce je sondou věnovanou názorům Rusů mladší a mladší střední generace na 90. léta 20. století a rozpad SSSR. Jako taková je především prací sociologickou s přesahy politologickými a historickými. V první části se autorka věnuje metodologii zkoumání historické paměti, kolektivní paměti a fenoménu historické nostalgie. Další metodologické poznámky jsou věnovány konceptu historického mýtu a jeho roli v utváření kolektivní paměti na události devadesátých let. Dotýká se i možnosti politického využití/zneužití historického mýtu přechodového a v kolektivní paměti současných Rusů často negativně vnímaného desetiletí mezi rozpadem SSSR nástupem Vladimira Putina. Druhý oddíl práce je věnován vlastnímu sociologickému výzkumu. Autorka nejprve nastiňuje jeho podobu kvalitativního výzkumu prováděného s více než třemi desítkami respondentů ve třech klíčových městech Ruské federace (Moskva, Kazaň a Novosibirsk). V příloze je uvedena kostra průzkumu a ukázka jednoho uskutečněného rozhovoru. Třetí část se věnuje výsledkům výzkumu a je bohatě ilustrována ukázkami odpovědí, které jsou rozděleny podle jednotlivých sledovaných kritérií. Autorka sleduje nejen, jaké postoje respondenti vůči historickým událostem zaujímají, ale také odkud své postoje čerpají (rodina, škola, média, političtí lídři).

Práce má jasně vyhraněnou teoretickou a praktickou část. V praktické části byl využit terénní výzkum financovaný z projektu SVV v rámci projektu Progres Q 13. Obě části jsou vyvážené, vztahují se k ústřednímu tématu a přinášejí pozoruhodný obraz tohoto segmentu kolektivní paměti současného Ruska. Práce splňuje své cíle (vyjádřené výzkumnými otázkami) a vnáší nové podněty k diskusi o podobách historické paměti. Zatímco historický mýtus druhé světové války, jeho vnímání v kolektivní paměti Ruska a využívání pro legitimizaci současné vládnoucí garnitury v zemi je již delší dobu zkoumaným fenoménem, analogická práce s pojetím devadesátých let, využívaných pro svou kontroverznost jako odstrašující příklad, je badatelsky svěžím tématem. Autorka tak může své hledisko a výsledky svého bádání dále využít a prohloubit. Oceňuji, že si také uvědomuje omezenou vypovídající hodnotu kvalitativního výzkumu s respondenty získanými metodou sněhové koule a připouští, že při jinak vedeném výzkumu by bylo možné dosáhnout odlišných výsledků.

Práce je čtivá, ve své struktuře a argumentaci konzistentní a vědecky přínosná. Olga Storozheva si téma své práce zvolila sama, stejně jako vybrala vhodnou metodologii i metodiku pracovala i na celém textu.

Neznamená to však, že by práce neobsahovala nedostatky. V teoretické části postrádám seznámení s dosavadními pracemi věnovanými obrazu 90. let v ruské společnosti. Zde bych očekával přehled dosavadních průzkumů veřejného mínění a sociologických studií věnovaných tématu. Autorka tak svůj výzkum nezasazuje do kontextu předchozího bádání. Dále postrádám přehled základního hodnocení inkriminované epochy od historiků a politologů ruských, západních, eventuálně českých. Srovnání vědeckého hodnocení epochy s názory respondentů

by mohlo přinést zajímavé závěry. Nedostatky shledávám i v práci s citovanou literaturou. Odkazy typu „Britannica“ bez uvedení hesla či stránky nemají žádnou platnost. Některé odkazy nevedou k literatuře vůbec (s. 58). Jedná se naštěstí jen o jednotlivá místa, takže nepochybuji, že se jedná o nedopatření vzniklá urychleným dopisováním práce, díky němuž jsem ji ani já neměl možnost v definitivní podobě před odevzdáním číst.

K praktické části zásadní výhrady nemám. Jejím smyslem bylo získat materiál a pokusit se jej rozvrstvit. Nicméně koncepce průzkumu, jak již bylo zmíněno, do značné míry determinuje jeho výsledky. V daném případě se jednalo o respondenty, které bychom mohli označit jako vysokoškolsky vzdělané lidi či přímo inteligenci (novináři, učitelé). Jedná se o specifickou sociální kategorii, byť dnes již početnou, což by mohlo být v názvu či specifikaci výzkumu více zdůrazněno.

Celek práce může při bližším čtení působit poněkud divergentním dojmem, protože některým tématům je věnováno méně místa, než se deklaruje v názvu (rozpad SSSR). Tato skutečnost je však způsobena posunem původního zaměření práce během psaní. To je přirozený proces, ale snad by mohl být lépe reflektován v názvu práce. Je třeba říci, že autorka shromáždila rozsáhlý materiál (30-40 hodin záznamu), který bude bezesporu využitelný různým způsobem i do budoucna. Přimlouval bych se v akademické práci za menší míru axiologičnosti. Ta se projevuje například ve zdůrazňování stranické příslušnosti u jednoho z respondentů; u ostatních není politická orientace zohledňována, proč tedy vydělovat právě člena vládnoucí strany? I on je součástí dnešní ruské společnosti a jeho názor tak k výzkumu nedílně patří. Určitou vyváženost bych zvýraznil i při hodnocení výsledků v závěru (s. 58n). Nicméně práce jako celek je vedena v hodnotově neutrálním a vyváženém duchu.

Dovolím si ještě jednu poznámku k části věnované studiu 90. let ve školách, které je autorkou hodnoceno jako nedostatečné. Vzhledem k věkové struktuře respondentů se tímto tématem ve škole zabývali bezprostředně po skončení této epochy a to bývá pro školu ještě brzo na adekvátní zařazení tématu do osnov (tím ovšem nechci popřít snahu tuto epochu místo objektivního hodnocení mýtizovat).

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že výsledky práce mají potenciál být časopisecky publikované a vyzývám tímto autorku k zformování jednoho či dvou článků, v nichž by své bádání představila vědecké veřejnosti. Snad výše zmíněné poznámky tomuto cíli napomohou.

Hodnocení:

Diplomová práce Olgy Storozevy splňuje podmínky kladené na tento typ absolventské práce, doporučuji ji k obhajobě a hodnotím výborně.

V Praze 26. srpna 2020

doc. PhDr. Hanuš Nykl, Ph.D.